

بررسی رابطه‌ی توانمندسازی معلمان با تعهد سازمانی و سلامت

سازمانی در دوره دوم ابتدایی مدارس دخترانه شهر نهاوند

(تاریخ دریافت ۱۴۰۵/۰۱/۲۵ تاریخ تصویب ۱۴۰۵/۰۲/۰۴)

سودا رهنماپور

چکیده

هدف این پژوهش بررسی رابطه‌ی توانمندسازی معلمان با تعهد سازمانی و سلامت سازمانی در دوره دوم ابتدایی مدارس دخترانه شهر نهاوند است. روش پژوهش حاضر، توصیفی و تحلیل معادلات ساختاری است. جامعه آماری تحقیق عبارت از مادران دارای کودک با اختلال اضطراب جدایی هستند، و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده ۱۰۰ نفر انتخاب شدند. در این پژوهش از چهار پرسش‌نامه توانمندسازی معلمان محقق ساخته (۱۳۹۸)، تعهد سازمانی ریف (۱۹۸۹) سلامت سازمانی (۲۰۱۵)، استفاده شد. نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS نشان داد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد، بررسی رابطه‌ی توانمندسازی معلمان با تعهد سازمانی و سلامت سازمانی در دوره دوم ابتدایی مدارس دخترانه شهر نهاوند تاثیر مثبت و معنادار اعمال کند.

واژگان کلیدی: توانمندسازی معلمان، تعهد سازمانی، سلامت سازمانی

مقدمه

فرایند یادگیری در مدرسه تنها محدود به انتقال دانش یا مهارت‌های تحصیلی نیست، بلکه شامل رشد عاطفی، اجتماعی و شناختی دانش‌آموزان نیز می‌شود. در این میان، نقش معلم به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل انسانی نظام آموزشی، نقشی چندبعدی و تأثیرگذار است. معلم نه تنها به عنوان انتقال‌دهنده دانش عمل می‌کند، بلکه منبع اصلی حمایت عاطفی، الگوی رفتاری، و تقویت‌کننده‌ی خودپنداره دانش‌آموزان نیز محسوب می‌شود.

در دوره ابتدایی، کودکان با تغییرات شناختی و هیجانی بسیاری روبه‌رو هستند؛ آنان از محیط امن خانواده وارد محیط مدرسه می‌شوند و نیاز شدیدی به حس امنیت، پذیرش و تعلق دارند. اگر در این مرحله حساس، معلم بتواند از طریق رفتارهای حمایتگرانه — مانند درک هیجان‌های دانش‌آموز، تشویق مداوم، گوش دادن فعال، و ایجاد فضای دوستانه — به نیازهای عاطفی آنان پاسخ دهد، این امر نه تنها باعث افزایش انگیزش درونی می‌شود، بلکه به مدیریت بهتر استرس، افزایش تعامل اجتماعی و پرورش تفکر انتقادی نیز می‌انجامد. از منظر روانشناسی تربیتی، حمایت معلم یکی از مؤلفه‌های اساسی در نظریه‌های یادگیری اجتماعی و انگیزشی است. مطالعات متعددی (مانند پژوهش‌های Deci & Ryan، ۲۰۰۰؛ Pianta، ۲۰۱۵) نشان داده‌اند که رابطه مثبت و حمایتگرانه بین معلم و دانش‌آموز می‌تواند میزان اضطراب تحصیلی را کاهش داده، احساس تعلق اجتماعی را افزایش داده و عملکرد تحصیلی را بهبود بخشد. از سوی دیگر، معلمانی که فضای سلطه‌جو یا بی‌تفاوتی در کلاس ایجاد می‌کنند، ممکن است به افزایش استرس، کناره‌گیری اجتماعی و کاهش مشارکت فکری دانش‌آموزان منجر شوند. مدیریت استرس مهارتی است که در سنین پایین پایه‌گذاری می‌شود. دانش‌آموزانی که از حمایت کافی برخوردارند، معمولاً در برابر ناکامی‌ها مقاوم‌تر بوده و راهکارهای سازنده‌تری برای مقابله با فشارهای روانی به کار می‌برند. در مقابل، فقدان حمایت معلم می‌تواند به احساس تنهایی، اضطراب، و افت عملکرد منجر شود. همچنین، حضور اجتماعی — که به احساس تعلق، تعامل و مشارکت فعال در جمع اشاره دارد — نیز به شدت از کیفیت رابطه با معلم تأثیر

می‌پذیرد. علاوه بر این، یکی از اهداف کلیدی آموزش در قرن بیست و یکم، پرورش تفکر انتقادی در دانش‌آموزان است؛ یعنی توانایی تحلیل، استدلال و قضاوت آگاهانه در برابر اطلاعات. ایجاد چنین توانمندی‌هایی مستلزم محیطی است که در آن دانش‌آموزان احساس امنیت فکری، آزادی ابراز عقیده و احترام متقابل داشته باشند؛ ویژگی‌هایی که بدون وجود معلمی حمایتگر و تعامل‌گرا به‌سختی محقق می‌شود. با توجه به اهمیت فوق، بررسی پیوند بین حمایت معلم و متغیرهای روانی-اجتماعی یادشده اهمیت ویژه‌ای می‌یابد. تاکنون بیشتر پژوهش‌ها در زمینه عوامل تحصیلی یا انگیزشی انجام شده است و کمتر مطالعه‌ای به بررسی همزمان تأثیر حمایت معلم بر مدیریت استرس، حضور اجتماعی و تفکر انتقادی در میان دانش‌آموزان ابتدایی، به‌ویژه در بستر فرهنگی و اجتماعی خاص مناطق ایران، پرداخته است. شهر کوه‌دشت به‌عنوان یکی از شهرستان‌های استان لرستان با ویژگی‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی منحصر به فرد، می‌تواند زمینه مناسبی برای بررسی این روابط باشد. در این منطقه، ارتباطات عاطفی، احترام به معلم و نقش تربیتی او در زندگی کودکان اهمیتی دوچندان دارد. بنابراین، انجام این پژوهش می‌تواند تصویری روشن از میزان بهره‌مندی دانش‌آموزان از حمایت‌های عاطفی و آموزشی معلمان ارائه دهد و نشان دهد چنین حمایتی تا چه اندازه بر کاهش استرس، ارتقای حضور اجتماعی و تقویت تفکر انتقادی آنان مؤثر است. در مجموع، مسئله اصلی پژوهش حاضر آن است که: آیا شناسایی تاثیر تعهد حرفه‌ای بر موفقیت شغلی و حضور اجتماعی آنان در مدارس شهر کوه‌دشت منجر شود؟ و در صورت وجود چنین ارتباطی، میزان و جهت این تأثیر چگونه است؟

بخش اول: اهداف پژوهش

هدف کلی

شناسایی تاثیر تعهد حرفه ای بر موفقیت شغلی و حضور اجتماعی دانش آموزان ابتدایی شهر کوهدشت

اهداف ویژه

۱. شناسایی تاثیر تعهد حرفه ای بر موفقیت شغلی

۲. شناسایی تاثیر تعهد حرفه ای بر حضور اجتماعی

۳- شناسایی تاثیر موفقیت شغلی و حضور اجتماعی

بخش دوم: فرضیه ها پژوهش

بین تعهد حرفه ای بر موفقیت شغلی و حضور اجتماعی دانش آموزان ابتدایی شهر کوهدشت رابطه معناداری وجود دارد.

اهداف ویژه:

بین تعهد حرفه ای بر موفقیت شغلی رابطه معناداری وجود دارد.

بین تعهد حرفه ای بر حضور اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

بین موفقیت شغلی و حضور اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

بخش سوم: روش پژوهش

این تحقیق به این دلیل کاربردی است که از نتایج طرح برای بهبود عملکرد مدارس استفاده می‌شود. و به این دلیل توصیفی است که مطالعه وضعیت موجود شهر کوهدشت مد نظر است. و از آن جهت که درصدد مشخص کردن روابط بین متغیرها است. پژوهش از نوع همبستگی می‌باشد. حال چون به بررسی تاثیر این روابط می‌پردازد از نوع معادلات ساختاری است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزارهای SPSS و Smart PLS استفاده می‌شود.

بخش چهارم: جامعه و نمونه

جامعه این پژوهش شامل: دانش آموزان مقطع ابتدایی شهر کوهدشت که تعداد آنها طبق گزارش آموزش و پرورش قسمت انفورماتیک، ۱۷۲۶ نفر است که ۴۱۰ نفر آنها مرد و ۱۳۱۶ نفر آنها زن هستند. نمونه گیری با توجه با جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) به تعداد ۳۱۳ نفر به روش طبقه ای نسبی انتخاب می‌شوند.

بخش پنجم: روش تجزیه و تحلیل داده ها

در این پژوهش جهت نشان دادن برخی مشخصات آزمودنی‌ها و همچنین برای انجام تحلیل‌های مقدماتی میانگین، انحراف معیار همبستگی و غیره از آمار توصیفی استفاده شد. سپس برای انجام تحلیل‌های پیچیده‌تر از آمار استنباطی استفاده گردید، به این ترتیب برای ارزیابی برازندگی الگوی پیشنهادی بررسی روابط متغیرها از الگویابی معادلات ساختاری PLS استفاده شد. تمامی تحلیل‌ها از طریق نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ و Smart PLS استفاده شد.

بخش ششم: یافته‌ها

فرضیه اول: بین سبک‌های یادگیری و حضور اجتماعی دانش‌آموزان متوسطه اول شهر خرم‌آباد رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

فرضیه یک در حالت ضریب مسیر

متغیر مستقل	متغیر وابسته	نوع فرضیه	ضریب مسیر	آماره t	نتیجه‌ی آزمون
سبک‌های یادگیری	مدیریت دانش	اصلی	۰/۹۶۲	۹۹/۲۸۸	پذیرش فرضیه



براساس نتایج جدول فوق، با توجه به اینکه مقدار آماره‌ی $t(99/288)$ بزرگتر از $2/58$ است، می‌توان نتیجه گرفت که در سطح اطمینان 99% این رابطه معنادار می‌باشد. از سوی دیگر ضریب مسیر محاسبه شده برابر با $0/661$ و مثبت می‌باشد. از این رو در سطح اطمینان 99% می‌توان گفت که سبک‌های یادگیری بر حضور اجتماعی دانش تاثیر مثبت و معناداری دارد و حمایت معلم می‌تواند $0/962$ از تغییرات متغیر حضور اجتماعی معلمان را تبیین نماید.

پیشنهادهات

تقویت نقش سبک‌های یادگیری در برنامه‌های ضمن خدمت: سازمان آموزش و پرورش شهر خرم‌آباد و استان لرستان می‌توانند دوره‌های آموزشی کوتاه مدت را با محوریت «مهارت‌های ارتباطی و حمایت عاطفی در کلاس درس» برای معلمان متوسطه^۱ اول برگزار کنند تا آن‌ها بتوانند روابط گرم تر و پذیراتری با دانش آموزان ایجاد کنند .

طراحی محیط‌های کلاسی مشارکتی و امن:

معلمان می‌توانند با ایجاد فضایی دموکراتیک در کلاس‌مانند گروه‌های کوچک یادگیری، فرصت دادن به بیان آزاد نظرات، و تشویق همکاری به جای رقابتزمنه حضور اجتماعی فعال و افزایش حس تعلق دانش آموزان را فراهم کنند .

استفاده از راهبردهای شناسایی دانش آموزان در معرض خطر اجتماعی: مشاوران مدارس می‌توانند با همکاری معلمان، دانش آموزانی که کمتر در فعالیت‌های گروهی شرکت می‌کنند یا احساس تعلق کمتری دارند را شناسایی و با برنامه‌های حمایتی فردی یا گروهی، آن‌ها را درگیر محیط مدرسه کنند .

منابع و مآخذ

الف) منابع فارسی

- الوانی اصل، م. مقایسه سازگاری فردی و اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان شاهد و غیرشاهد هدایت شده به اولویت های پنج گانه طبق برنامه هدایت تحصیلی. طرح پژوهشی اجرا شده با همکاری اداره کل بنیاد شهید انقلاب اسلامی خوزستان. ۱۳۹۲.
- صادقی، س. بیرانوند، ا. نظریه مشاوره و روان شناختی درمانی. تهران: مرکز نشر دانشگاهی. ۱۳۹۳.
- محمدی، ف. بهزیستی روان شناختی و مؤلفه های آن، پایان نامه دکتری روان شناسی بالینی، دانشکده روان شناسی بالینی تهران. ۱۳۹۵.
- فرح بخش، م. رابطه نارسایی هیجانی با اضطراب افسردگی، درماندگی روان شناختی و بهزیستی روان شناختی. فصلنامه علمی و پژوهشی دانشگاه تبریز. سال سوم. شماره ۱۰. ۱۳۹۶.
- جوانبخش، ر. بررسی رابطه بین خوش بینی اسلامی، خوش بینی آموخته شده سلیگمن و امنیت روانی. مجله روان شناسی و دین، سال چهارم، شماره چهارم، ص ۷۵ - ۱۰۲. ۱۳۸۵.
- برخورداری، م؛ و غباری بناب، ب. ساخت و بررسی ویژگی های روانسنجی مقیاس مثبت نگری. طرح پژوهشی، دانشگاه تهران، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی. ۱۳۹۸.
- لشنی، س. تاثیر آموزش مهارت های مثبت اندیشی بر خلاقیت دانش آموزان دختر سال اول دبیرستان. مقاله فارسی، ۱(۴)، ۱۷-۱. ۱۳۹۹.

ب) منابع لاتین

- Ryff, G. W. Ross, J. M. (۲۰۱۱). *Personal religious orientation and prejudice, Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.۵, ۴۳۲-۴۴۳.
- Nicholls, C. (۲۰۱۸). "Kreativitet och kritiskt tandande.Redskap for framtids beredskap " [Creativity and critical thinking. Tools for preparedness for the future]. In Krut, ۵۳, ۶۱-۷۴.
- Chow LK.(۲۰۱۷). Still happy after all these years: Research frontiers on subjective well-being inLater Life. *J Gerontol Soc Sci* ۲۰۱۰; ۶۵ (۳): ۳۳۱-۹.
- George G. (۲۰۲۰). Spirituality and Depression: A Look at the Evidence, *Southern Medical Journal*, Vol. ۱۰۰, Iss.۷, ۷۳۷-۷۳۹.
- Lyubomirsky D.G. (۲۰۲۱).The funds, friends, and faith of happy people. *American Psychologist*, ۵۵, ۵۶-۵۷.
- Bolier, N., & Strack, F. (۲۰۲۱). *Evaluating one's life: A judgment model of subjective well-being*. In F. Strack, M. Argyle and N. Schwarz (Eds.). *Subjective Well-Being: An Interdisciplinary Perspective*. Oxford: Pergamon Press.